

Serhat Çelik

**TÜRK VATANDAŞLIĞININ
İRADÎ KAYBI HÂLLERİ**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBINA İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE, ULUSLARARASI DÜZENLEMELER VE BAZI ÜLKE UYGULAMALARI

§1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	5
I. TANIMLAR.....	5
A. VATANDAŞLIK	5
B. TÂBİİYET	12
II. VATANDAŞLIK ve TÂBİİYET KAVRAMLARININ TARİHSEL GELİŞİMİ	17
III. VATANDAŞLIK ve TÂBİİYET BAĞININ HUKUKÎ NİTELİĞİ.....	29
IV. VATANDAŞLIĞIN DİREKTİF İLKELERİ	33
A. KLASİK İLKELER.....	33
1. Herkesin Bir Vatandaşlığı Olmalıdır	35
2. Herkesin Yalnız Bir Vatandaşlığı Olmalıdır	38
3. Herkes Vatandaşlığını Değiştirme Hakkına Sahip Olmalıdır	42

B. TÂBİİYETİN GERÇEKLİĞİ İLKESİ	44
V. VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBI	47
§2. VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBINA İLİŞKİN ULUSLARARASI DÜZENLEMELER.....	48
I. İNSAN HAKLARINA İLİŞKİN DÜZENLEMELERDE VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBI	48
A. İNSAN HAKLARI EVRENSEL BEYANNAMESİ.....	48
B. AMERİKAN İNSAN HAKLARI ve ÖDEVLERİ BİLDİRİSİ.....	49
C. AMERİKAN İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ	49
D. İNSAN HAKLARINA İLİŞKİN ARAP ŞARTI.....	50
E. İNSAN HAKLARI ve TEMEL ÖZGÜRLÜKLERE İLİŞKİN BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU SÖZLEŞMESİ.....	51
II. VATANSIZLIĞA veya ÇOK VATANDAŞLIĞA İLİŞKİN DÜZENLEMELERDE VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBI.....	51
A. VATANDAŞLIK KANUNLARI İHTİLÂFLARINA İLİŞKİN BAZI SORUNLAR HAKKINDA LAHEY SÖZLEŞMESİ.....	51
B. VATANSIZLIĞIN AZALTILMASINA İLİŞKİN BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ	52
C. ÇOK VATANDAŞLIK HÂLLERİNİN AZALTILMASI ve ÇOK VATANDAŞLIK HÂLLERİNDE ASKERLİK YÜKÜMLÜLÜĞÜ KONUSUNDA AVRUPA SÖZLEŞMESİ.....	53
III. EVLENMENİN KADININ VATANDAŞLIĞINA ETKİSİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELERDE VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBI	54
A. VATANDAŞLIK KANUNLARI İHTİLÂFLARINA İLİŞKİN BAZI SORUNLAR HAKKINDA LAHEY SÖZLEŞMESİ.....	54

B. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER EVLİ KADININ VATANDAŞLIĞI SÖZLEŞMESİ	55
C. KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİNE DAİR NEW YORK SÖZLEŞMESİ	55
D. AFRİKA İNSAN ve HALKLARIN HAKLARI ŞARTI	56
IV. AVRUPA VATANDAŞLIK SÖZLEŞMESİNDE VATANDAŞLIĞIN İRADİ KAYBI	57
§3. BAZI ÜLKE UYGULAMALARINDA VATANDAŞLIĞIN İRADİ KAYBI.....	59
I. ALMANYA	60
II. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	62
III. AZERBAYCAN	62
IV. BİRLEŞİK KRALLIK	64
V. BULGARİSTAN.....	65
VI. CEZAYİR.....	66
VII. ÇİN.....	67
VIII. ENDONEZYA	68
IX. FİNLANDİYA	68
X. GÜNEY AFRİKA	70
XI. HİNDİSTAN.....	71
XII. JAPONYA	71
XIII. KANADA	72
XIV. NİJERYA	73
XV. RUSYA.....	73

İKİNCİ BÖLÜM
TÜRK VATANDAŞLIĞININ İRADÎ
KAYBINA İLİŞKİN DÜZENLEMELERİN
TARİHSEL SÜRECİ

§1. OSMANLI DÖNEMİ	75
I. TÂBİİYET-İ OSMANİYE KANUNNAMESİ ÖNCESİ DÖNEMDE VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBI	75
II. TÂBİİYET-İ OSMANİYE KANUNNAMESİNDE VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBI: VATANDAŞLIKTAN ÇIKMA	76
A. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMANIN ŞARTLARI	77
1. Ehil Olmak	77
2. Osmanlı Hükûmetinden İzin Almış Olmak	78
3. Yabancı Devlet Vatandaşlığını Kazanmak	79
B. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMADA USUL	79
C. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMANIN HÜKÜM ve SONUÇLARI	80
1. Genel Olarak	80
2. İzin Almaksızın Yabancı Devlet Vatandaşlığını Kazananlar Bakımından	83
§2. CUMHURİYET DÖNEMİ	86
I. 1312 SAYILI TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNUNDA VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBI HÂLLERİ	86
A. SEÇME HAKKINI KULLANMAK SURETİYLE VATANDAŞLIĞIN KAYBI	86
1. Seçme Hakkını Kullanmanın Şartları	87
a. Seçme Hakkını Kullanabilecek Kişilerden Olmak	87
b. Ehil Olmak	88
c. Süre	90

2.	Seçme Hakkını Kullanmak Suretiyle Vatandaşlığın Kaybında Seçilecek Vatandaşlık Meselesi	91
3.	Seçme Hakkının Kullanılmasında Usul	92
4.	Seçme Hakkını Kullanmak Suretiyle Vatandaşlığın Kaybının Hüküm ve Sonuçları	93
B.	VATANDAŞLIKTAN ÇIKMA	94
1.	Vatandaşlıktan Çıkmanın Şartları	95
a.	Ehil Olmak	95
b.	Muvazzaf Askerlik Hizmetini Yerine Getirmek	96
c.	Yetkili Makamın İznini Almak	96
d.	Yabancı Devlet Vatandaşlığını Kazanmak	97
2.	Vatandaşlıktan Çıkma Usul	99
3.	Vatandaşlıktan Çıkmanın Hüküm ve Sonuçları	99
C.	TÜRK VATANDAŞIYLA EVLENEN YABANCI KADININ RÜCÛ HAKKI	101
1.	Rücû Hakkını Kullanmanın Şartları	101
a.	Geçerli Bir Evlilik	101
b.	Evliliğin Sona Ermiş Olması	102
aa.	Ölüm	102
bb.	Boşanma	102
cc.	Evlenmenin Feshi ve İptali	103
c.	Süre	106
2.	Rücû Hakkını Kullanmak Suretiyle Vatandaşlığın Kaybında Kazanılacak Vatandaşlık Meselesi	106
3.	Rücû Hakkının Kullanılmasında Usul	107
4.	Rücû Hakkını Kullanmak Suretiyle Vatandaşlığın Kaybının Hüküm ve Sonuçları	107
II.	403 SAYILI TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNUNDA VATANDAŞLIĞIN İRADÎ KAYBI HÂLLERİ	109
A.	YABANCI ERKEKLE EVLENMEK SURETİYLE VATANDAŞLIĞIN KAYBI	110

1. Yabancı Erkekle Evlenmek Suretiyle Vatandaşlığın Kaybının Şartları	111
a. Geçerli Bir Evlilik.....	111
b. Yabancı Kocanın Vatandaşlığını Kazanmak.....	112
c. Bildirim	113
2. Yabancı Erkekle Evlenmek Suretiyle Vatandaşlığın Kaybında Usul	114
3. Yabancı Erkekle Evlenmek Suretiyle Vatandaşlığın Kaybının Hüküm ve Sonuçları.....	116
B. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMA.....	118
1. Vatandaşlıktan Çıkmanın Şartları.....	119
a. Ergin ve Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak.....	120
b. Muvazzaf Askerlik Hizmetini Yapmış Olmak veya Yapmış Sayılmak.....	122
c. Yabancı Devlet Vatandaşlığının Kazanılması veya Kazanılacağına İlişkin İnanıdırıcı Belirtiler Bulunması.....	124
d. Herhangi Bir Suç Nedeniyle Aranılan Kişilerden Olmamak ve Hakkında Herhangi Bir Malî ve Cezaî Tahdit Bulunmamak.....	128
2. Vatandaşlıktan Çıkma Usul	129
3. Vatandaşlıktan Çıkmanın Hüküm ve Sonuçları.....	132
a. Genel Olarak.....	132
b. Doğumla Türk Vatandaşı Olup İzin Alarak Vatandaşlıktan Çıkanlar Bakımından.....	136
C. SEÇME HAKKINI KULLANMAK SURETİYLE VATANDAŞLIĞIN KAYBI.....	140
1. Seçme Hakkını Kullanmanın Şartları.....	140
a. Türk Vatandaşlığını Kazanan Çocuklar Bakımından	140
aa. Seçme Hakkını Kullanabilecek Kişilerden Olmak.....	140

---

aaa. Analarına Bağlı Olarak Doğumla Türk Vatandaşlığını Kazandığı Hâlde Doğumla veya Sonradan Yabancı Babalarının Vatandaşlığını Kazananlar	140
bbb. Evlatlığa Alınmakla Türk Vatandaşlığını Kazananlar	142
ccc. Doğum Yeri Esasına Göre Türk Vatandaşlığını Kazandıkları Hâlde Sonradan Ana veya Babasının Vatandaşlığını Kazananlar	142
ddd. Herhangi Bir Şekilde Türk Vatandaşlığını Kazanmış Olan Ana veya Babalarına Bağlı Olarak Türk Vatandaşlığını Kazananlar	143
bb. Ergin Olmak.....	143
cc. Süre	145
dd. Vatansız Kalmamak.....	146
b. Evlenmeyle Türk Vatandaşlığını Kazanan Kadınlar Bakımından	146
aa. Evliliğin Sona Ermiş Olması	147
aaa. Ölüm.....	148
bbb. Boşanma.....	148
ccc. Evlenmenin Feshi ve İptali	149
bb. Seçilecek Vatandaşlığın Önceki Vatandaşlık Olması	151
cc. Süre	152
2. Seçme Hakkının Kullanılmasında Usul.....	153
3. Seçme Hakkını Kullanmak Suretiyle Vatandaşlığın Kaybının Hüküm ve Sonuçları.....	154
a. Türk Vatandaşlığını Kazanan Çocuklar Bakımından	154
b. Evlenmeyle Türk Vatandaşlığını Kazanan Kadınlar Bakımından	155

III. VATANDAŞLIĞIN İRADİ KAYBINA İLİŞKİN YARGI YOLU	156
A. 1312 SAYILI TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNUNDA...	156
B. 403 SAYILI TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNUNDA.....	156
1. Seçme Hakkının Kullanılmasında	158
2. Vatandaşlıktan Çıkmada.....	160

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK POZİTİF HUKUKUNDA VATANDAŞLIĞIN İRADİ KAYBI

§1. 5901 SAYILI TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNUNDA VATANDAŞLIĞIN İRADİ KAYBI HÂLLERİ.....	161
I. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMA.....	162
A. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMANIN ŞARTLARI	162
1. Ergin ve Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmak.....	163
2. Yabancı Devlet Vatandaşlığının Kazanılmış Olması veya Kazanılacağına İlişkin İnandırıcı Belirtiler Bulunması.....	166
3. Herhangi Bir Suç veya Askerlik Hizmeti Nedeniyle Aranan Kişilerden Olmamak.....	168
4. Hakkında Herhangi Bir Malî ve Cezaî Tahdit Bulunmamak.....	175
B. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMADA USUL.....	176
1. Başvuru	176
2. Vatandaşlıktan Çıkma Belgeleri	180
a. Çıkma İzin Belgesi	180
b. Çıkma Belgesi	183
C. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMANIN HÜKÜM ve SONUÇLARI.....	185
1. Genel Olarak.....	185

2. Doğumla Türk Vatandaşı Olup İzin Alarak Vatandaşlıktan Çıkanlar Bakımından.....	191
II. SEÇME HAKKINI KULLANMAK SURETİYLE VATANDAŞLIĞIN KAYBI.....	194
A. SEÇME HAKKINI KULLANMANIN ŞARTLARI.....	196
1. Seçme Hakkını Kullanabilecek Kişilerden Olmak.....	197
a. Ana ya da Babadan Dolayı Soybağı Esasına Göre Doğumla Türk Vatandaşlığını Kazananlardan Yabancı Ana veya Babanın Vatandaşlığını Doğumla veya Sonradan Kazananlar	198
b. Ana ya da Babadan Dolayı Soybağı Esasına Göre Türk Vatandaşlığını Kazananlardan Doğum Yeri Esasına Göre Yabancı Devlet Vatandaşlığını Kazananlar	205
c. Evlat Edinilme Yoluyla Türk Vatandaşlığını Kazananlar.....	207
d. Doğum Yeri Esasına Göre Türk Vatandaşlığını Kazandıkları Hâlde Sonradan Yabancı Ana veya Babasının Vatandaşlığını Kazananlar	208
e. Herhangi Bir Şekilde Türk Vatandaşlığını Kazanmış Ana veya Babaya Bağlı Olarak Türk Vatandaşlığını Kazananlar	210
2. Ergin Olmak.....	211
3. Süre	214
4. Vatansız Kalmamak.....	215
B. SEÇME HAKKININ KULLANILMASINDA USUL.....	215
C. SEÇME HAKKINI KULLANMAK SURETİYLE VATANDAŞLIĞIN KAYBININ HÜKÜM ve SONUÇLARI.....	218
§2. VATANDAŞLIĞIN İRADİ KAYBINA İLİŞKİN KARARLARA KARŞI BAŞVURULABİLECEK HUKUKİ YOLLAR	220
I. 5901 SAYILI TÜRK VATANDAŞLIĞI KANUNUNDA DÜZENLENEN HUKUKİ MÜESSESELER	220

A. MADDÎ HATALARIN DÜZELTİLMESİ ve TAMAMLAMA.....	220
B. VATANDAŞLIK KARARLARININ GERİ ALINMASI....	222
II. YARGI YOLU.....	223
A. VATANDAŞLIKTAN ÇIKMADA	225
B. SEÇME HAKKININ KULLANILMASINDA.....	226
SONUÇ	227
KAYNAKÇA.....	233